

CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ ĐÁP ỨNG YÊU CẦU PHÁT TRIỂN SAU NĂM 2000

THÔNG BÁO

Ban biên tập Tạp chí *Phát triển kinh tế* kính mời bạn đọc tham gia viết bài và mua tạp chí quý 4/98, theo các chủ đề sau:

- Tháng 10.98: Tiếp tục đổi mới chính sách đối với các thành phần kinh tế
- Tháng 11.98: Cơ chế và chính sách đối với doanh nghiệp nhà nước.
- Tháng 12.98: Mở rộng và nâng cao chất lượng, hiệu quả hợp tác kinh tế quốc tế.

ĐOÀN THỊ MỸ HẠNH

Mục tiêu phát triển kinh tế ở nước ta thời kỳ 1996 - 2000 đã được xác định trong Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ VIII là phấn đấu đạt mức tăng trưởng 9 - 10%/năm. Qua 2 năm 1996 - 1997 đã đạt được tốc độ này nhưng những tháng đầu năm 1998 có nhiều dấu hiệu đáng lo ngại khó giữ được tốc độ tăng trưởng đó. Một mặt là do ảnh hưởng của những biến động kinh tế trên thế giới đặc biệt là cuộc khủng hoảng tiền tệ ở các nước châu Á xảy ra vào tháng 7.1997 và còn có nguy cơ xảy ra cuộc khủng hoảng lần thứ hai do sự giảm giá đồng yên Nhật. Mặt khác, có thể thấy rằng có yếu tố thuận lợi do giá trị tổng sản phẩm trong nước (GDP) còn thấp, năm 1995 là 222.840 tỷ đồng nên tăng 9% tức là chỉ tăng khoảng 20 tỷ đồng. Trong những năm tới để tiếp tục giữ mức tăng trưởng cao này thì mức tăng phải đạt được ngày càng cao nên càng về sau sẽ càng khó khăn. Vì vậy cần phải thực hiện nhiều biện pháp tích cực trong đó thúc đẩy nhanh quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế từ nông nghiệp là chủ yếu sang công nghiệp có ý nghĩa quyết định.

Trên bình diện cả nước cơ cấu kinh tế chuyển dịch rất chậm qua số liệu 3 năm 1995 - 1997 trong bảng 1:

Bảng 1 : Cơ cấu kinh tế từ 1995 - 1997

Dvt : %

	1995	1996	1997
Nông - lâm - ngư	28,4	27	25,95
Công nghiệp - xây dựng	29,9	31,3	32,5
Thương mại - dịch vụ	41,7	41,7	41,55

(Nguồn : Niên giám Thống kê 1996 - NXB Thống kê và số liệu tổng hợp từ *Thời báo kinh tế Sài Gòn* số ra ngày 1/1/1998)

Ngành thương mại, dịch vụ chiếm tỷ trọng lớn nhất, 2 ngành nông lâm ngư và công nghiệp có tỷ trọng xấp xỉ vào năm 1995 và có xu hướng dần dần cách biệt do cơ cấu chuyển dịch theo hướng từ nông nghiệp chuyển dần sang công nghiệp. Sự chuyển dịch cơ cấu chậm chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển thời kỳ tới vì ngành nông nghiệp có tốc độ phát triển chậm hơn hai ngành công nghiệp và dịch vụ. Từ năm 1993 - 1997 nông nghiệp tăng không quá 5% trong khi ngành công nghiệp tăng với tốc độ cao hơn 2 - 3 lần. Trong 6 tháng đầu năm 1998 nông nghiệp chỉ tăng 2%, dịch vụ tăng hơn 6% trong khi ngành công nghiệp vẫn giữ được mức tăng cao (12%).

Bảng 2 : Tốc độ phát triển của các ngành

Dvt : %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998 (6 tháng đầu năm)
Nông - Lâm - Ngư	3,8	3,9	5,1	4,4	4,8	2
Công nghiệp - Xây dựng	13,1	14,0	13,9	14,4	13,2	12
Thương mại - Dịch vụ	9,2	10,2	10,6			6,03

(Nguồn : Tổng cục Thống kê)

Tốc độ tăng trưởng chậm lại chiếm tỷ trọng lớn sẽ ảnh hưởng đến tốc độ phát triển GDP của toàn bộ nền kinh tế. Thật vậy tăng trưởng GDP 6 tháng đầu năm 1998 chỉ đạt 6,64%. Tất nhiên do nhiều nhân tố ảnh hưởng nhưng không thể không có nguyên nhân là do chuyển dịch cơ cấu chậm. Chính vì vậy 1 trong 6 chủ trương giải pháp lớn được đề ra trong Nghị quyết Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ 4 là phải "thúc đẩy sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế". Chuyển dịch nhanh cơ cấu kinh tế theo hướng giảm tỷ trọng sản phẩm ngành nông nghiệp tăng tỷ trọng sản phẩm ngành công nghiệp trong GDP chính là tạo điều kiện thuận lợi cho sự tăng trưởng nhanh của nền kinh tế.

Tuy nhiên cơ cấu kinh tế và quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế ở mỗi vùng mỗi địa phương khác nhau không giống nhau. Ở TP HCM - trung tâm kinh tế, thương mại lớn nhất ở phía Nam cơ cấu kinh tế hình thành như sau :

Bảng 3 : Cơ cấu kinh tế TP HCM

Dvt : %

	1995	1997
Nông - lâm - ngư	3,2	2,5
Công nghiệp - xây dựng	41,2	42,1
Thương mại - dịch vụ	55,7	55,4

(Nguồn : Niên giám thống kê 1997 - Cục Thống kê TP HCM)

Có thể nói đó là cơ cấu thương - công - nông với tỷ trọng của hai ngành công nghiệp và dịch vụ cao cách biệt so với tỷ trọng của ngành nông nghiệp. Mặc dù vậy vẫn có xu hướng chuyển dịch giảm dần tỷ trọng ngành nông nghiệp để tăng tỷ trọng ngành công nghiệp. Nhờ vậy những năm qua TP HCM phát triển thuận lợi hơn các tỉnh đồng bằng ở phía Nam. TP HCM luôn có tốc độ tăng trưởng cao hơn tốc độ bình quân của cả nước, năm 1995

là 15,3% ; năm 1996 là 14,6% và năm 1997 là 12,1%.

Nếu như với các thành phố lớn vấn đề cơ cấu không có gì trở ngại thì với các tỉnh đồng bằng chủ yếu là dựa trên sản xuất nông nghiệp thì cơ cấu kinh tế là cơ cấu nông nghiệp với tỷ trọng ngành nông nghiệp rất lớn hơn 50%. Điển hình như tỉnh Tiền Giang là một trong 12 tỉnh trong vùng đồng bằng sông Cửu Long có vị trí không quá bất lợi như Bến Tre nhưng cũng không được thuận lợi như Cần Thơ những năm qua mặc dù có tốc độ tăng trưởng cao hơn tốc độ bình quân của cả nước (bình quân 14,3%/năm) nhưng tỷ trọng ngành nông nghiệp rất lớn thể hiện qua số liệu ở bảng 4 như sau :

Bảng 4 : Cơ cấu GDP của Tỉnh Tiền Giang thời kỳ 1992 - 1996

Dvt: %

Ngành Năm	Nông lâm ngư	Công nghiệp, xây dựng	Thương mại, dịch vụ
1992	76,87	6,15	16,98
1993	69,98	9,74	20,28
1994	68,52	10,54	20,94
1995	63,78	11,31	24,91
1996	63,17	10,67	26,26

(Nguồn : Niên giám thống kê 1991- 1996. Cục Thống kê Tỉnh Tiền Giang)

Trong cơ cấu GDP của tỉnh Tiền Giang thì giá trị sản lượng nông nghiệp chiếm tỷ trọng lớn và có xu hướng giảm dần. Năm 1992 ngành nông nghiệp chiếm 76,87% đến năm 1996 tỷ trọng của ngành này giảm chỉ còn 63,17% trong GDP. Như vậy tỷ trọng ngành nông nghiệp giảm 13,7% trong 5 năm. Trong khi đó GDP của ngành công nghiệp và thương mại chiếm tỷ trọng nhỏ hơn, cả 2 ngành cộng lại chưa đến 40% nhưng có xu hướng tăng dần qua các năm. Ngành công nghiệp từ chỗ chỉ chiếm 6,15% năm 1992 đến năm 1996 đã tăng lên 10,67% tức là tỷ trọng tăng được 4,5% trong 5 năm. Ngành thương mại dịch vụ năm 1992 tỷ trọng là 16,98% đến năm 1996 đã tăng lên đến 26,26% tức là tỷ trọng tăng được 9,28% trong 5 năm.

Như vậy cơ cấu kinh tế của tỉnh Tiền Giang trong thời kỳ nay hình thành theo cơ cấu nông - thương - công. Nông nghiệp chiếm tỷ trọng lớn nhất, sau đó đến công nghiệp và cuối cùng là thương mại dịch vụ. Hướng chuyển dịch cơ cấu là giảm dần tỷ trọng ngành nông nghiệp và tăng dần tỷ trọng của ngành công nghiệp và thương mại trong đó ngành thương mại tăng tỷ trọng nhanh hơn ngành công nghiệp. Quá trình chuyển dịch cơ cấu chậm đã có ảnh hưởng nhất định đến tốc độ tăng trưởng. Cuối thời kỳ tốc độ tăng trưởng giảm liên tục từ 12,85% năm 1994 chỉ còn 9,07% vào năm 1996. Nếu quá trình chuyển dịch cơ cấu không được thúc đẩy nhanh hơn thì đến năm 2000 cơ cấu dự kiến sẽ là :

Nông nghiệp	: 50%
Công nghiệp - xây dựng	: 15%
Thương mại - dịch vụ	: 35%

Ngành nông nghiệp vẫn còn chiếm tỷ trọng lớn, đến 50%. Cơ cấu này chưa tạo điều kiện cho một sự phát triển nhanh sau năm 2000. Mặc dù thế mạnh của tỉnh là sản xuất nông nghiệp nhưng tốc độ tăng trưởng của ngành này vẫn chậm hơn nhiều so với 2 ngành công nghiệp và dịch vụ. Suốt thời kỳ 1992 - 1996 tốc độ tăng trưởng của ngành nông nghiệp chỉ bằng nửa tốc độ của 2 ngành kia. Vì sản xuất nông nghiệp chịu ảnh hưởng nhiều về thổ nhưỡng, khí hậu, thời gian sinh trưởng tự nhiên của cây trồng con vật nuôi và đặc biệt là việc áp dụng tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp ở nước ta còn nhiều hạn chế. Mặt khác nông sản hiện nay sản xuất ra đã thừa so với nhu cầu tiêu dùng ở trong nước, vì thế muốn phát triển phải mở ra được thị trường cho xuất khẩu. Nhưng xuất

khẩu nông sản bị nhiều bất lợi vì giá trị thấp, giá cả biến động thường xuyên và những đòi hỏi khắt khe về chất lượng, thời gian nên kém chủ động, dẫn đến hiệu quả thấp. Do đó đòi hỏi phải chuyển dịch cơ cấu nhanh hơn mới đáp ứng được yêu cầu phát triển sau năm 2000.

Bảng 5 : Tốc độ tăng theo chỉ tiêu GDP của các ngành
(Theo giá so sánh năm 1994.)

Dvt : %

Ngành Năm	Nông. lâm. ngư	Công nghiệp, xây dựng	Thương mại, dịch vụ
92/91	14,16	4,29	21,09
93/92	12,24	95,42	47,23
94/93	10,50	22,08	16,52
95/94	4,26	20,16	33,22
96/95	8,01	2,96	14,44
91-96	9,86	25,21	25,96

(Nguồn : Cục Thống kê tỉnh Tiền Giang)

Đẩy nhanh tốc độ phát triển ngành nông nghiệp sẽ khó khăn hơn nhiều so với ngành công nghiệp, xây dựng và ngành thương mại, dịch vụ. Vì vậy tỉnh Tiền Giang đề ra mục tiêu là phải chuyển dịch cơ cấu kinh tế như sau:

Bảng 6: Dự kiến cơ cấu vào năm 2000 và 2010 của tỉnh Tiền Giang

Dvt : %

	2000	2010
Nông nghiệp	48,4	24,3
Công nghiệp - xây dựng	24,9	40,3
Thương mại - dịch vụ	26,7	35,5

(Nguồn : Trích Quy hoạch tổng thể tỉnh Tiền Giang)

Mục tiêu về chuyển dịch cơ cấu như vậy là tương đối hợp lý, có thể đáp ứng được yêu cầu phát triển trong thời kỳ tới vì tỷ trọng của ngành nông nghiệp giảm xuống còn dưới 50% năm 2000. Tuy nhiên thực hiện được điều này là không dễ dàng. Cũng giống như các tỉnh đồng bằng khác, Tiền Giang có nguồn lao động dồi dào nhưng trình độ thấp. Vì vậy để chuyển nhanh cơ cấu nên phát triển các ngành công nghiệp chế biến dùng nhiều lao động như may mặc, giày dép, chế biến nông, thủy sản... sẽ thuận lợi hơn vì đào tạo lao động cho những ngành này chỉ cần thời gian ngắn, chi phí đào tạo thấp. Để đẩy nhanh quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế Chính phủ cần có những chính sách ưu đãi tạo điều kiện thuận lợi cho các tỉnh đồng bằng như ưu đãi về vốn xây dựng cơ sở hạ tầng, hỗ trợ về đào tạo nguồn nhân lực... vì giải quyết được vấn đề cơ cấu ở những vùng này là biện pháp hữu hiệu để đẩy nhanh quá trình chuyển dịch cơ cấu của nền kinh tế.

Với chiến lược phát triển ổn định và bền vững nước ta mong muốn tiếp tục giữ mức tăng trưởng như những năm vừa qua cho thời kỳ sau năm 2000. Muốn vậy phải đẩy mạnh xuất khẩu, theo kinh nghiệm ở một số nước thì phải gấp 3 lần tốc độ tăng trưởng. Vì vậy Chính phủ cùng đã ban hành nhiều chính sách nhằm khuyến khích phát triển sản xuất trong nước hướng về xuất khẩu. Do đó cần phải thúc đẩy nhanh hơn nữa quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế hướng về xuất khẩu. Như trên đã nói xuất khẩu nông sản bị nhiều bất lợi về thị trường, ngoài ra còn bị giới hạn về khả năng sản xuất do diện tích đất có hạn, ứng dụng kỹ thuật mới vào sản xuất nông nghiệp đòi hỏi phải có thời gian dài. Do đó muốn đạt được tốc độ phát triển xuất khẩu cao tạo điều kiện đạt được mức tăng trưởng cao thì phải phát triển sản xuất hàng công nghiệp chế biến tức là chuyển dịch cơ cấu kinh tế từ nông nghiệp sang công nghiệp. Riêng đối với các tỉnh đồng bằng SCL trong cơ cấu công nghiệp cần ưu tiên cho công nghiệp chế biến lương thực thực phẩm ■